

(1) המשנה: דף מ ע"א

1. לדעת ת"ק צריך 7 חקירות ולדעת רבי יוסי צריך רק 3 חקירות. מהן 7 החקירות לדעת ת"ק?

2. מה הן 3 החקירות לדעת רבי יוסי? סמן ברשימה הנ"ל.
3. המשנה מביאה שאלות נוספות החייבות להתברר במקרה של רוצח. מהן?

4. המשנה מביאה שאלות נוספות החייבות להתברר במקרה של עובד ע"ז. מהן?

5. מדוע אם עד אחד אומר בחקירות "איני יודע" – עדותן בטילה (ראה רש"י ד"ה חקירות אמר אחד איני יודע עדותן בטילה)?

6. מתי בטלה העדות בגלל בדיקות?

7. מדוע טעות של יום אחד בתאריך אינה פוסלת את העדות?

8. מדוע, לפי ת"ק, טעות בין שעה שניה לשעה שלישית אינה פוסלת את העדות (ראה רש"י ד"ה אחד אומר בשתי שעות)?

9. איזו טעות בשעות, פוסלת לפי רבי יהודה את העדות, ומדוע?

10. מי אינו יכול ללמד אפילו זכות על הנידון?

11. את מי היו הדיינים מושיבים ביניהם?

12. במקרה שלא מצאו לימוד זכות על נאשם בדיני נפשות, מה עושים הדיינים בהמשך אותו היום, ומה עושים בלילה?

13. מה תפקידם של סופרי הדיינים ביום השני בדיני נפשות?

14. באילו מקרים (3), ע"פ משנתנו, יש להוסיף דיינים לבית הדין?

15. מדוע כאשר דין אחד אומר איני יודע, מוסיפים דיינים לבית הדין (ראה רש"י ד"ה שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין)?

16. כמה דיינים מוסיפים בכל פעם לבית הדין בשעת הצורך?

17. עד כמה ניתן להוסיף דיינים לבית הדין?

18. מה הדין במקרה ששלושים וששה דיינים מזכין ושלושים וחמישה מחייבין, או להיפך?

2) המקור לשיטת ת"ק – בדיקת העדים בשבע חקירות: דף מ ע"א-ע"ב

הגמרא לומדת שהמקור לשיטת ת"ק שהעדים נבדקים בשבע חקירות, הוא שלוש פרשיות בחומש דברים שבהם הדיינים מצטווים לדרוש:

פרשת עיר הנדחת – דברים יג	פרשת יחיד העובד ע"ז – דברים יז	פרשת עדים זוממים – דברים יט
(יג) כי תשמע באחת עריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבת שם לאמר: (יד) וצאו אנשים בני בליעל מקרבך ויזיחו את ישבתי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם: (טו) ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך:	(ב) כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלקיך לעבר בריתו: (ג) וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לגרם או לכל צבא השמים אשר לא צויתי: (ד) והגד לך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל:	פרשת עדים זוממים – דברים יט (טז) כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה: (יז) ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם: (יח) ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו:

1. כיצד למד ת"ק את דינו לפי רב יהודה משלוש פרשיות אלה (ראה רש"י ד"ה ודרשת וחקרת"?)
 2. מה קושיית הגמרא על האפשרות ללמוד מפרשיות אלה?
 3. במה השווה הכתוב בין הפרשיות (ראה רש"י ד"ה כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבת מהדדי ילפינן)?
 4. מדוע פרשיית עיר הנדחת אינה דומה לשתי הפרשיות האחרות?
 5. מדוע פרשיית יחיד העובד ע"ז אינה דומה לשתי הפרשיות האחרות?
 6. מדוע פרשיית עדים זוממים אינה דומה לשתי הפרשיות האחרות?
- במקום ההשוואה בין הפרשיות לומדת הגמרא שיש ללמוד מכל פרשיה לשאר הפרשיות בגזירה שווה. גזירה שווה מופנה' היא גזירה שווה בין מילים פנויות, כלומר מילים שאינן נצרכות ללמד דברים אחרים, ולכן הן יתור. גזירה שווה יכולה להיות מופנה מצד אחד, כלומר רק באחת משתי הפרשיות שמשווים ביניהם המילה מופנה, והיא יכולה להיות מופנה משני הצדדים.¹
- במקרה שלנו, אומרת הגמרא שבשונות שראינו בין הפרשיות יש כדי להשיב ולפרוך גזירה שווה שאינה מופנה, ולכן צריך במקרה שלנו שתהיה גזירה שווה מופנה. היא גם דורשת שתהיה מופנה משני הצדדים.
7. מאיזו מילה בשלוש הפרשיות נלמדת הגזירה שווה'?
 8. מדוע בפרשיית יחיד העובד ע"ז ובפרשיית עדים זוממים, מדובר בגזירה שווה המופנה משני הצדדים (ראה רש"י ד"ה מדהוה ליה למיכתב)?
 9. מדוע גם בפרשיית עיר הנדחת מדובר בגזירה שווה המופנה משני הצדדים?

1 הערת הרחבה: לגבי הצורך בגזירה שווה מופנה ישנה מחלוקת בין רבי ישמעאל ורבי עקיבא, אם לומדים גם במקרה שאינה מופנה. ראה בבלי נדה (כב ע"ב – כג ע"א): דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל: כל גזרה שווה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה, מופנה מצד אחד לרבי ישמעאל למדין ואין משיבין <= אין פורכין אותה >, לרבנן למדין ומשיבין <= למדין במקום שאין פירכה >, מופנה משני צדדין דברי הכל למדין ואין משיבין. ורבי ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דהיכא דאיכא מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן מופנה משני צדדין; וראה ירושלמי יומא (מ ע"ב): א"ר זעירה: הדא אמרה למידין גזירה שווה אפילו מופנה מצד א' א"ר יודן ולא דרבי עקיבא היא דרבי עקיבא אמר למדין מגזירה שווה אע"פ שאינה מופנה.

(3) המקור לשיטת ת"ק – בדיקת העדים בשבע חקירות - המשך: דף מ ע"ב (עד הנקודתיים)

בשלוש הפרשיות שהיו מקור ל-7 החקירות, נכתב העונש על החטא:

פרשת עיר הנדחת – דברים יג	פרשת יחיד העובד ע"ז – דברים יז	פרשת עדים זוממים – דברים יט
(טו) וְדַרְשֵׁת וְחִקְרַת וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אָמַת נְכוֹן הַדָּבָר נִעְשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ: (טז) הִנֵּה תִפֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל הַעִיר הַזֹּאת לְפִי חֶרֶב הַחֶרֶם אֶתָּה וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֵמָתָה לְפִי חֶרֶב:	(ד) וְהִגַּד לְךָ וְשִׁמְעַת וְדַרְשֵׁת הֵיטֵב וְהִנֵּה אָמַת נְכוֹן הַדָּבָר נִעְשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: (ה) וְהוֹצֵאת אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הַרַע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וְסִקְלֵתֶם בְּאֲבָנִים וְמָתוּ:	(יח) וְדַרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עַד שֶׁקֶר הַעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאָחִיו: (יט) וְעֵשִׂיתֶם לוֹ פֶּאֶשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבְעַרְפֵת הָרַע מִקְרָבָד: מִכָּאֵן שֶׁב-2 מִיתוֹת בֵּית דִּין – הֵרַג וְסִקִּילָה צָרִיךְ 7 חִקְיֹרוֹת. הַגְמָרָא מְנַסָּה לְלַמּוֹד שֶׁגַם בְּשִׁרְיָפָה וְחִנְקֵי יֵשׁ צוֹרֵךְ ב-7 חִקְיֹרוֹת.

1. לכל הדעות סקילה חמורה יותר מהרג וחנק, ולדעת רבנן היא חמורה גם מ_____ לעומת זאת, לפי רבי שמעון חמורה יותר מהמיתות האחרות. לכן, לפי רבנן, ניתן ללמוד בעזרת המידה _____, את הצורך להקל בשריפה וחנק על הנידון, ע"י שמרבים בחקירות ודורשים 7 חקירות, אך לפי רבי שמעון לא ניתן. הגמרא מתקנת, ולומדת שלפי רב יהודה נלמד הצורך ב-7 חקירות ממילים נוספות בפסוקים של שלוש הפרשיות.
2. המילים הנוספות בפרשיית עיר הנדחת ובפרשיית יחיד שעובד ע"ז הן: _____.
3. לפי זה בכל שלוש הפרשיות, מספר המילים המלמדות אותנו שיש צורך בחקירות הוא _____ מתוכן מלמדות על מספר החקירות. מתוכן משמשות לצורך השוואה בין הפרשיות בעזרת המידה _____ ועוד מילה אחת משמשת כדי ללמד לדעת רבי שמעון ש_____.
4. לפי חכמים החולקים על רבי שמעון, מילה זו אמנם מיותרת, אך ישנו כלל האומר שמילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.
5. מהי קושיית רבי אבהו? _____
6. לפי הדעה שיש לחקור את העדים ב-8 חקירות, מה לפי רבא ולפי אביי אליבא דרבי יהודה שואלים בחקירה השמינית? _____
7. מדוע לפי הדעה שיש לחקור את העדים רק ב-7 חקירות, אין צורך בחקירה השמינית (ראה רש"י לא בעי באיזה יובל)? _____

(4) שיטת רבי יוסי – בדיקת העדים בשלוש חקירות: דף מ ע"ב

הגמרא מסבירה שהצורך בחקירות שאינן נחוצות לבירור העובדות, הוא לקיים את דברי רבי שמעון בן אלעזר. מהם דבריו? _____

מילים בארמית לשינון

מגדף – תמה	לאיי - אמת	בהדי הדדי – יחדיו	כמאן – כמי	ילפי – נלמדים	דל – הפחת
חד סרי – 11	אלמה – מדוע	טובא – הרבה	למימר – לומר	פשא - נשאר	

שם משמואל לפורים - שנת תרע"ב

ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד וגו' ואת עשרת אלפים ככר כסף וגו' ויסר המלך את טבעתו וגו' ויאמר המלך הכסף נתון וגו'. יש לדקדק דמקודם היה לו לאחשורוש להשיבו הכסף נתון לך אם לא היה רוצה לקבל ממנו, ואחר כך למסור לו הטבעת לקיים מאמר העם לעשות בו כטוב בעיניך. ומכאן נראה שאחשורוש קיבל דמי המכר מדשתק לו ונתן טבעתו על ידו, אלא שאח"כ נתן הכסף מתנה להמן. [ויש לומר עוד שחשב כאילו כבר בא הכסף ליד אחשורוש, דכל היכא דאיתא בי גזא דמלכא איתא, שהרי כל הקרקעות קנויין למלכי הגוים שכובשין ארצות, וכעין מה שאמרו ז"ל (קידושין כ"ח ע"ב) אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא]. ונראה שזה היה מכלל הנס שבוה נעשה אחר כך אתחלתא דגאולה, שהרי הקנין כבר נגמר, אחשורוש קיבל הכסף וישראל הם נחשבים קנינו של המן ואינם עוד תחת רשות אחשורוש, ואח"כ כשנתן את בית המן לאסתר המלכה ולמרדכי היהודי נחשבו ישראל קנינם של מרדכי ואסתר ולא של אחשורוש, והנם גאולים. ובוה יש לפרש הכתוב הנה בית המן נתתי לאסתר וגו' ואתם כתבו על היהודים בוא"ו העיטוף כלומר אחר שנתתי בית המן לאסתר אם כן היהודים נעשו שלכם, על כן כתבו כטוב בעיניכם:

(5) חובת התראה: דפים מ"ב – מא ע"א

1. אילו תנאים הקשורים בהתראה לרוצח נחוצים לפי הברייתא שהגמרא מביאה?

המקור לחובת התראה מהתורה

הבא על אחותו נענש בעונש כרת מידי שמים, ובעונש מלקות מידי בית הדין (מכות יג ע"א-ע"ב).

1. מנין שחייבים להתרות מהתורה בחייבי מלקות (הבא על אחותו)?

2. מנין שחייבים להתרות מהתורה בחייבי מיתת סייף (רוצח)?

3. מנין שחייבים להתרות מהתורה בחייבי מיתת סקילה על חילול שבת (ראה רש"י ד"ה המוצאים אותו מקושש)?

4. מנין שחייבים להתרות מהתורה בחייבי מיתת סקילה על אונס נערה המאורסה?

5. מדוע אי אפשר להסתפק במקור הראשון (על חייבי מלקות)?

6. מדוע אי אפשר להסתפק במקור השני (על חייבי מיתת סייף)?

7. מדוע יש צורך בשני המקורות האחרונים (על חובת התראה מן התורה בחייבי מיתת סקילה)?

8. מדוע יש צורך בשני המקורות הראשונים (על חייבי מלקות וחייבי מיתת סייף)?

התיר עצמו למיתה

מה המקור לכך שהעדים נשאלים אם האדם שהתרו בו התיר את עצמו למיתה (ראה רש"י ד"ה המת)?

ענישת בית דין גם ללא התראה

1. מה הדין המיוחד של רב חנן על עדי נערה המאורסה שהוזמו, ומה טעמו?

2. מדוע הגמרא מסבירה שמדובר במקרה שלא התרו בנערה?

3. באיזה מקרה אין צורך בהתראה של העדים כדי להעניש בבית הדין?

4. לאור דברי רב חנן על עדי נערה המאורסה שהוזמו, מה יהיה דינה של הנערה שהעידו עליה?

5. לאור דברי רב חנן, מתי יתקיים הדין של רבי יוסי ברבי יהודה שגם ללא התראה בית הדין יעניש (שני מקרים)?

א.

ב.

6. מדוע דיבר רב חנן על נערה המאורסה, ולא על נשואה?

(6 שיטת רב חסדא בבדיקות: דף מא ע"א

במשנה (כ, ב בדף מ ע"א) כתוב: כָּל הַמְרַבֵּה בְּבִדְיוֹתָי, הֲרִי זֶה מְשַׁבֵּחַ. מַעֲשֵׂה וּבְדֹק בֶּן זָפַאי בְּעֵקְצֵי תְּאֵנִים. וּמָה בֵּין חֲקִירוֹת לְבִדְיוֹתָי. חֲקִירוֹת, אֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן בְּטֵלָה. בְּדִיקוֹת, אֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵין אֲנִי יוֹדֵעִין, עֲדוּתָן קִיָּמָת. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת, בְּזִמְן שֶׁמְכַחֲשִׁין זֶה אֶת זֶה, עֲדוּתָן בְּטֵלָה.

1. איזה מקרה לפי רב חסדא הוא מקרה של הכחשה בבדיקות, ואיזה מקרה אינו הכחשה בבדיקות (ארירן = מין גרזן)?

2. מה ההבדל בין שני המקרים שהביא רב חסדא (ראה רש"י ד"ה הרי זה נכון)?

3. הגמרא מקשה על רב חסדא מברייתא. מה קשה בברייתא על דבריו?

4. כיצד פירש רב חסדא את הברייתא כדי לתרץ את הקושיה?

5. הגמרא מביאה ברייתא כדי להקשות על פירושו של רב חסדא. מה קשה מן הברייתא על פירושו?

6. כיצד פירש רב חסדא את הברייתא הזו כדי לתרץ את הקושיה?

7. הגמרא מקשה על רב חסדא מהמעשה של בן זכאי מהמשנה. מהי הקושיה?

8. כיצד פירש רמי בר חמא את המעשה של בן זכאי במשנה, כדי לתרץ את הקושיה על רב חסדא?

9. הגמרא מביאה ברייתא המרחיבה את המעשה של בן זכאי במשנה, ועל פיה נדחה פירושו של רמי בר חמא. כיצד נדחה פירושו?

10. כיצד פירש רמי בר חמא מחדש את המעשה של בן זכאי במשנה, כדי לתרץ את הקושיה על רב חסדא?

11. הגמרא מביאה ברייתא נוספת המרחיבה את המעשה של בן זכאי במשנה. על פי ברייתא זו חוזרת הקושיה על רב חסדא. מה קשה על רב חסדא?

12. כיצד תירץ רב יוסף את הקושיה על רב חסדא משיטת בן זכאי?

מילים בארמית לשינון

אטו – בגלל	תליא - תלוי	מילתא – הדבר	הוה אמינא – הייתי אומר
ילפי – נלמדים	ליתו – יבואו	יתבא – ישבה	תותיה – תחתיו

(7) זיהוי בן זכאי ממשנתנו: דף מא ע"א – ע"ב (בנקודתיים)

במשנה (ה, ב בדף מ ע"א) כתוב: כָּל הַמְרַבֵּה בְּבִדְיוֹתָי, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח. מַעֲשֵׂה וּבְדָק בֶּן זְכָאִי בְּעֶקְצֵי תְּאֵנִים...

1. מסקנת הגמרא על פי דברי רב יוסף היתה שלפי שיטת בן זכאי _____
הגמרא מנסה לבדוק מיהו בן זכאי ממשנתנו.
2. כיצד היו מחולקות שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי לפי הברייתא? א. _____, ב. _____, ג. _____.
3. מנין הוכיחה הגמרא שלפחות חלק מ- _____ שנותיו האחרונות של רבן יוחנן בן זכאי היו לאחר החורבן? _____
4. הגמרא כותבת ש- _____ שנים לפני החורבן גלתה הסנהדרין ממקומה בלשכת הגזית, ועברה ל- _____ בעקבות זאת, הסנהדרין לא יכלה יותר _____
5. לפי העובדות הנ"ל, לא יכול להיות שבתקופה שבתקופה האחרונה בחיי רבן יוחנן בן זכאי, שבה היה _____, יכלה הסנהדרין לדון _____ . מכאן שבן זכאי המוזכר במשנתנו אינו רבן יוחנן בן זכאי.
6. איזו ראיה נוספת מביאה הגמרא כדי להוכיח שבן זכאי ממשנתנו אינו רבן יוחנן בן זכאי? _____
7. למרות שתי הראיות שהביאה הגמרא, ישנה הוכחה מברייתא שבן זכאי ממשנתנו הוא רבן יוחנן בן זכאי. מהי? _____
8. לפי מסקנת הגמרא, המעשה הנזכר במשנה על בן זכאי, קרה בתקופת חייו ה- _____ של רבן יוחנן בן זכאי. באותה תקופה הוא עדיין לא קיבל את התואר _____ בצמוד לשמו.

מילים בארמית לשינון

הכי נמי – כך גם	מסתברא - מסתבר	סלקא דעתך – עולה על דעתך	טעמיה – טעמו
בשמיה – בשמו	מעיקרא – מתחילה	השתא – עכשיו	

שם משמואל ויקהל פקודי ופרה - שנת תרע"ד

מה שמלאכת המשכן הזכיר אותה בפרטות שנית בפרשת ויקהל פקודי כתב הרמב"ן שהוא דרך חיבה ודרך מעלה לומר כי חפץ הי' במלאכה ומזכיר אותה בתורתו פעמים רבות להרבות שכר לעוסקים בה כענין מה שאמרו במדרש יפה שיחת עבדי אבות לפני הקב"ה מתורתן של בנים שהרי פרשתו של אליעזר שנים ושלושה דפים היא אמורה, עד כאן לשונו. והנה כ"ק זקיני האדמו"ר הגדול מקאצק זצלה"ה תמה היתכן לומר שפרשת אליעזר היתה חביבה לפני המקום יותר מתורתן של ישראל, ואמר כי אדרבה לפני בנו הקרוב אל לבו ומבין כל רמיזותיו די ברמיזה בעלמא אבל לפני איש זר צריכין לפרש, ואמר בלשון אשכנז "דו ביסט א היימישער פערשטיי אויפן ווינק". ולפי דברים האלה עדיין יש להבין בפרשת המשכן למה האריך בה כל כך. ונראה על פי שאמרנו כבר דהא שהיתה כלולה בעשרת הדברות כל התורה כולה הפירוש שמפני שהיו ישראל מזוככים מאד היו רואין במעט מילין אלה כל הפרטים ופרטי הפרטים, כענין שאמרו ז"ל (נדרים כ"ב ע"ב) אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, פירוש דלאו משום החטא אתגורי אי תגרא אלא אלמלא החטא הי' רואים להדיא כל הענינים וכל הרמיזות שבתורה כי (תענית ט'). ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא וכענין שאמרו ז"ל (במדב"ר פי י"ט) כל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא שדרש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות, ואלמלא החטא הי' מאירות לפני כל אחד כל הרמיזות, אך מחמת החטא נסתם מהם זה וצריכין לבאר בפרטות. ולפי זה יש לומר שלעולם הקיצור והביאור תלוי לפי מצב ההזדככות שהיו ישראל בעת אמירת הפרשה, דאם היו נרצים יותר הי' המאמר בקיצור ביותר. ועיי' בעת מלאכת המשכן שהיו ישראל עדיין מרוחקים ומשה יקח את האוהל ונטה לו מחוץ למחנה וברש"י אמר מנודה לרב מנודה לתלמיד, והדבר הזה היה נוהג ממחרת יום הכפורים עד הקמת המשכן, ועל כן אז היו עיניהם של ישראל בלתי מאירות כל כך להכיר בקריצותיו ורמיזותיו, על כן היה צריך שיהיו הפרשיות מבוארות יותר. ואפשר שזהו הענין של קריאת התורה בשבת, שאז הזמן שישראל מזוככים וכל המשים לבו ומטה אזנו לקריאה שבכתב מאירה לו בדברים האלה לפי מצב ההזדככותו גם תורה שבע"פ:

(8) מה בין חקירות לבדיקות: דף מא ע"ב (מהנקודתיים)

נוסח המשנה לפי הגהת רבא	נוסח המשנה לפי הגהת רב ששת	נוסח המשנה (ה, ב בדף מ ע"א)
...ומה בין חקירות לבדיקות. חקירות, אַחַד אומר איני יודע, עדותו בטלה. בדיקות, אַחַד אומר איני יודע, עדותו קיימת. וְאֶפְלוּ חֲקִירוֹת שְׁנַיִם אומרים אין אנו יודעין, עדותו קיימת. איני יודע, עדותו קיימת.	...ומה בין חקירות לבדיקות. חקירות, אַחַד אומר איני יודע, עדותו בטלה. בדיקות, אַחַד אומר איני יודע, עדותו קיימת. וְבַחֲקִירוֹת, אֶפְלוּ שְׁנַיִם אומרים ידענו ואַחַד אומר איני יודע עדותו בטלה. אחד חקירות ואחד בדיקות, בזמן שפמכחישין זה את זה, עדותו בטלה:	...ומה בין חקירות לבדיקות. חקירות, אַחַד אומר איני יודע, עדותו בטלה. בדיקות, אַחַד אומר איני יודע וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם אומרים אין אנו יודעין, עדותו קיימת. אחד חקירות ואחד בדיקות, בזמן שפמכחישין זה את זה, עדותו בטלה:

1. "וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם אומרים אין אנו יודעין, עדותו קיימת" - מה הקושי בדברי המשנה (ראה רש"י ד"ה כי אמרי תרווייהו נמי קיימת היא)?

2. רב ששת מציע להגיה את נוסח המשנה. סמן (בטבלה שלעיל) בקו אחד את המילים שהוא מוסיף למשנה, ובשני קווים את המילים שהוא מוחק או משנה.

3. מה היתרון ומה החיסרון בפתרון של רב ששת לקושי שבמשנה?

4. מהי שיטת ר' עקיבא לגבי הזמת חלק מן העדים (ראה תחילת רש"י ד"ה ר' עקיבא מקיש שלשה לשנים)?

5. מדוע אומרת הגמרא שהמשנה לאחר הגהת רב ששת, מתאימה לשיטת רבי עקיבא?

6. מה הקושי של רבא על ההגהה של רב ששת?

7. גם רבא מציע להגיה את נוסח המשנה. סמן (בטבלה שלעיל) בקו אחד את המילים שהוא מוסיף למשנה, ובשני קווים את המילים שהוא מוחק או משנה.

8. מדוע אומרת הגמרא שהמשנה לאחר הגהת רבא, אינה מתאימה לשיטת רבי עקיבא?

9. מהי שאלת רמי בר חמא?

10. מה השיבו לו רב כהנא ורב ספרא?

11. כיצד אנו לומדים שרמי בר חמא היה ענו?

מילים בארמית לשינון

פגע – פגש אמריתו - אמרתם מכדי – מאחר אידי ואידי – זה וזה
אמרי – אמרו טובא – הרבה מטיבותיה – מטובו

9) טעות בעדות על התאריך: דף מא ע"ב (שליש אחרון)

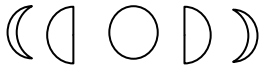
במשנה (ה, ג בדף מ ע"א) כתוב: אָחַד אוֹמֵר בְּשָׁנִים בְּחֻדְשׁ וְאָחַד אוֹמֵר בְּשָׁלְשָׁה בְּחֻדְשׁ, עֲדוּתָן קִזְמָת, שְׁזָה יוֹדֵעַ בְּעֵבוּרוֹ שֶׁל חֻדְשׁ וְזָה אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּעֵבוּרוֹ שֶׁל חֻדְשׁ. אָחַד אוֹמֵר בְּשָׁלְשָׁה וְאָחַד אוֹמֵר בְּחֻמְשָׁה, עֲדוּתָן בְּטָלָה...

1. הסבר את שאלת הגמרא על המשנה.
2. מהי תשובת רב אחא בר חנינא בשם רבי אסי משמו של רבי יוחנן?
3. כיצד מוכיח רבא מהמשך המשנה את תשובתו של רבי יוחנן?
4. לאור דחיית הגמרא את ראייתו של רבא, כמה זמן יכול אדם להחזיר בטעות של יום אחד בתאריך בגלל עיבור החודש?

10) זמנה של ברכת הלבנה: דף מא ע"ב – מב ע"א

הגמרא מביאה מימרא נוספת של רב אחא בר חנינא בשם רבי אסי משמו של רבי יוחנן, העוסקת בשאלה – עד כמה בחודש.

1. לפי רבי יוחנן, עד מתי ניתן לברך ברכת הלבנה?
2. עד איזה יום בחודש ניתן לברך ברכת הלבנה לפי רבי יעקב בר אידי בשם רב יהודה?
3. עד איזה יום בחודש ניתן לברך ברכת הלבנה לפי חכמי העיר הבבלית נהרדעא?
4. להלן מופיעות צורות הלבנה בשלבים שונים במהלך החודש מימין לשמאל. הגמרא מתארת את הלבנה "כי יתרא" – כיתר של קשת - כאשר הלבנה נראית כמו הצורה ה- _____ מימין, ומתארת אותה "כי נפיא" – כנפה - כאשר היא נראית כמו הצורה ה- _____ מימין.
5. מה טעמו של רבי יעקב בר אידי בשם רב יהודה?
6. מה טעמם של חכמי נהרדעא?
7. רב אחא מדיפתי שאל את רבינא שאלה. מה השאלה, ועל איזו שיטה היא נשאלה (ראה רש"י ד"ה וליברך הטוב והמטיב)?
8. מה השיב לו רבינא?
9. מדוע אין מברכים בכל חודש בזמן מילוי הלבנה "הטוב והמטיב" ובזמן חיסור הלבנה "דיין האמת"?

מילים בארמית לשינון

אָן – אַנְחָנוּ נִימָא - נְאָמַר אִימָא - אַמּוֹר תְּרוּיְהוּ – שְׁנִיָּהּ לְמִיָּהוּי – לְהִיּוֹת

(11) מעלתה ונוסחה של ברכת הלבנה: דף מב ע"א

1. מהי המימרא הנוספת של רב אחא בר חנינא בשם רבי אסי משמו של רבי יוחנן, העוסקת במעלתה של ברכת הלבנה?

2. מה המסקנה למעשה הנלמדת ע"י אביי מהמעלה המיוחדת של ברכת הלבנה?

3. מה משותף לנוסח הברכה הישראלי והבבלי בברכת הלבנה?
המימרא האחרונה של רב אחא בר חנינא בשם רבי אסי משמו של רבי יוחנן, שגמרתנו מביאה עוסקת בחשיבות הבקיאות במשנה לצורך לימוד הגמרא.

(12) טעות בעדות על השעות: דף מב ע"א

במשנה (ה, ג בדף מ ע"א) כתוב: אָחַד אוֹמֵר בְּשָׁתֵי שָׁעוֹת וְאָחַד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, עֵדוּתוֹ קִיְּמָת. אָחַד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ וְאָחַד אוֹמֵר בְּחֲמִשׁ, עֵדוּתוֹ בְּטֵלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, קִיְּמָת. אָחַד אוֹמֵר בְּחֲמִשׁ וְאָחַד אוֹמֵר בְּשֶׁבַע, עֵדוּתוֹ בְּטֵלָה, שֶׁבְּחֲמִשׁ חֲמָה בַּמִּזְרָח וּבְשֶׁבַע חֲמָה בַּמַּעֲרָב:

המקרה	הדין
1. אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות	
2. אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש	ת"ק:
	רבי יהודה:
3. אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע	
4. אחד אומר קודם הנץ ואחד אומר לאחר הנץ	
5. אחד אומר קודם הנץ ואחד אומר בתוך הנץ	

מה החידוש במקרה החמישי?

(13) אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות: דף מב ע"א

במשנה (ה, ד בדף מ ע"א) כתוב: ...אָמַר אָחַד מִן הַתְּלָמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד [עָלָיו] זְכוּת, מַעְלִין אוֹתוֹ וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בִּינְיָהוּן וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כְּלוּ. אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרָיו, שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִפְלוּ הוּא אוֹמֵר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עֲצָמֵי זְכוּת, שׁוֹמְעִין לוֹ, וּבִלְבָד שְׂיֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרָיו:

על איזה מקרה מדברת המשנה שלנו, כאשר היא אומרת שלא היה יורד משם כל היום כלו?

(14) איסור שתית היין: דף מב ע"א

במשנה (ה, ה בדף מ ע"א) כתוב: ...אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת, פְּטְרוּהוּ. וְאִם לֹא, מַעְבִּירִין דֵּינוּ לְמַחֵר. הָיוּ מְזַדְּוִגִין זֹוגוֹת וְזֹוגוֹת, וּמְמַעֲטִין בְּמַאֲכָל, וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן כָּל הַיּוֹם, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין כָּל הַלַּיְלָה, וְלִמְחֶרֶת מְשַׁכְּמִין וּבָאִין לְבֵית דִּין...
מדוע נאסר על הדיינים לשתות יין?

15) עמידת הדיינין למנין

במשנה (ה, ה בדף מ ע"א) כתוב: ... אם מצאו לו זכות, פטרוהו. ואם לאו, עומדים למנין. שנים עשר מצפין ואחר עשר מחיבין, זכאי. שנים עשר מחיבין ואחד עשר מצפין, ואפלו אחד עשר מצפין ואחד עשר מחיבין ואחד אומר איני יודע, ואפלו עשרים ושנים מצפין או מחיבין ואחד אומר איני יודע, יוסיפו הדיינין. עד כמה מוסיפין, שנים שנים עד שבעים ואחד. שלשים וששה מצפין ושלושים וחמשה מחיבין, זכאי. שלשים וששה מחיבין ושלושים וחמשה מצפין, דנין אלו כנגד אלו עד שיראוהו אחד מן המחיבין דברי המצפין:

1. מה יש לעשות לפי רבי אחא במקרה שדנו אלו כנגד אלו, ועדיין לא הגיעו להכרעה?
לפי האיכא דאמרי הראשון
2. מה שאל רב פפא את אביי (ראה רש"י ד"ה וניפטריה מעיקרא)?

3. מה השיב לו אביי (ראה רש"י ד"ה כדי שלא יצאו מבית דין מעורבבים)?
לפי האיכא דאמרי השני
4. מה שאל רב פפא את אביי (ראה רש"י ד"ה וליפטריה מבי דינא קמא)?

5. מה השיב לו אביי?

6. כיצד פירש רב הונא בר מנוח את הברייתא האומרת שבדיני ממונות אומר הדיין נזדקן הדין, ובדיני נפשות אין אומר?

7. כיצד פירש רב אשי את הברייתא האומרת שבדיני ממונות אומר הדיין נזדקן הדין, ובדיני נפשות אין אומר?
לפי האיכא דאמרי הראשון
8. כיצד ניסתה הגמרא להקשות על פירושו של רב הונא, וכיצד דחתה את הקושיה?

9. כיצד ניסתה הגמרא להקשות על פירושו של רב אשי, וכיצד דחתה את הקושיה?
לפי האיכא דאמרי השני

הדרך עלן היו בודקין